

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 165.0:316.422](470+571)

DOI: <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2026/14-1/16>

В'ячеслав СЬОМИК, канд. екон. наук, докторант

ORCID ID: 0009-0000-3984-1438

e-mail: v.semyk@ukr.net

Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ, Україна

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ ЗНАННЯ ЧИ НОВА МОНОПОЛІЯ ЛЕГІТИМНОСТІ? ЕПІСТЕМІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ І ДЕМОДЕРНІЗАЦІЙНІ ТРАЄКТОРІЇ ПОСТРАДЯНСЬКИХ СУСПІЛЬСТВ

Вступ. Стаття пропонує соціально-філософське прочитання деколонізації знання в пострадянських суспільствах і ставить питання, чи не обертається звільнення знання від колоніальної опіки новою монополією легітимності. Дослідження підпорядковане ширшій рамці аналізу демодернізаційних процесів і фокусується на епістемічному врядуванні як механізмі, що санкціонує легітимне знання.

Методи. Робота має теоретико-аналітичний характер і поєднує концептуальний аналіз, критичну інтерпретацію джерел та неонінституційну оптику епістемічного врядування з нормативним інструментарієм теорії епістемічної несправедливості. Ключовим прийомом є побудова евристичного градієнта «монополія – анархія легітимності», на якому розташовуються конкретні епістемічні порядки.

Результати. Показано, що деколонізацію знання недоцільно мислити як зміну власника права на легітимність, бо це лишає недоторканою монопольну логіку; натомість вона постає як перебудова процедур валідації, відповідальності й участі. Демодернізація знання витлумачена не як одномоментний обвал, а як напрям руху вздовж градієнта, характер якого визначається станом епістемічних процедур, а не гучністю проголошуваних цінностей. Пострадянський випадок подвійної колоніальності розкрито як найгостріше випробування запропонованої рамки, де справедлива вимога суб'єктності межує з ризиком «епістемічного реверсу».

Висновки. Головним результатом є зміщення питання з «чия легітимність» на «за якими процедурами легітимність встановлюється», що дозволяє відрізнити повернення епістемічної суб'єктності від побудови нової монополії. Стійкість пострадянських суспільств до демодернізаційних збоїв залежить від спроможності інституцій утримувати прозорі й оскаржувані критерії легітимності; перспективою є операціоналізація рамки у вимірюванні індикатори та порівняльні інституційні студії.

Ключові слова: епістемічне врядування; деколонізація знання; демодернізація; пострадянські суспільства; легітимність знання; епістемічна несправедливість; епістемічний реверс; епістемічний релятивізм; процедури валідації.

Вступ

Сучасні дискусії про деколонізацію пізнання надто часто рухаються так, ніби демонтаж старих ієрархій легітимності автоматично породжує справедливий порядок, а не просто перерозподіляє право вирішувати, чиє знання вважати дійсним. Тим часом пострадянські суспільства дають особливо промовистий матеріал для скептичного перегляду цієї віри, бо тут злам радянського режиму валідації знання відкрив не порожнечу, яку легко заповнити «автентичним» голосом, а конкурентне поле, де співіснують успадковані канони, імпортовані стандарти й новопосталі претензії на епістемічну автономію. Саме в цьому полі феномен демодернізації, що становить генеральну рамку нашого дослідницького проєкту, виявляє одну зі своїх найменш досліджених граней — не інституційний регрес узагалі, а кризу процедур, якими суспільство відрізняє легітимне знання від нелегітимного.

Якщо ранні підходи трактували напругу між модерним і постмодерним передусім як зіткнення метанаративів (Verovšek & Burdman, 2024), то нас цікавить вужчий, але операційно важливіший зріз — режими врядування знанням, у яких ця напруга матеріалізується. Адже метанаративи сперечаються в підручниках, а легітимність знання вирішується в експертних радах, редакційних політиках, освітніх стандартах і процедурах визнання голосу. Перенесення фокуса з абстрактної опозиції на ці інституційні дрібниці дозволяє побачити, що демодернізація знання — це не лише втрата, а й перерозподіл влади над критеріями істинного.

Відповідно, ми пропонуємо читати пострадянський епістемічний ландшафт не як руїну, що чекає реставрації, і не як звільнену територію, що чекає заселення, а як рухливий градієнт між двома полюсами однаково небезпечними.

Цими полюсами є епістемічна монополія та епістемічна анархія, і саме напруга між ними утворює стрижневу метафору нашого аналізу. Монополія легітимності означає, що єдиний центр — імперський канон, державна ідеологія чи навіть некритично запозичений «західний стандарт» — присвоює собі право вирішувати, що взагалі може вважатися знанням, тим самим знесилюючи носіїв інших досвідів у самій їхній спроможності бути пізнавцями (Fricker, 2007).

Анархія легітимності виглядає її протилежністю й нерідко вбирається в шати звільнення, проте на ділі вона так само руйнівна, бо за відсутності спільних процедур валідації будь-яка претензія на знання стає рівноцінною будь-якій іншій, а розрізнення продуктивного плюралізму й деструктивного релятивізму втрачає опору (Kusch, 2017). Між цими крайнощами пролягає вузька смуга, на якій деколоніальна критика здатна працювати конструктивно — там, де вона не лише викриває колоніальність наявного порядку, а й бере на себе тягар запропонувати власні, перевірені правила відповідальності за знання. Без цього тягара критика ризикує здійснити те, що влучно описано як «епістемічний реверс», коли раніше маргіналізована позиція претендує на виключну владу над знанням і відтворює саме ту монопольну логіку, проти якої повставала (Toole, 2024).

Пострадянський контекст загострює цю діалектику, адже досвід подвійної колоніальності тут породжує цілком справедливий вимогу повернути суб'єктність тим, кого десятиліттями трактували як об'єкт чужого пізнання (Hendl et al., 2024). Однак та сама вимога, не підкріплена процедурною формою, легко зісковзує в нову замкненість, де при-

належність важить більше за аргумент. Тому центральне завдання статті полягає не в тому, щоб стати на чийсь бік у суперечці монополії й анархії, а в тому, щоб показати, як епістемічне врядування здатне утримувати суспільство на тонкій лінії між ними.

Поняття епістемічного врядування ми услід за його авторами розуміємо не як технічний менеджмент інформації, а як спосіб, у який актори домагаються соціальних змін, працюючи з уявленнями інших про реальність, їхню ідентичність і належні норми (Alasuutari & Qadir, 2014). Така оптика особливо доречна для пострадянського матеріалу, бо вона зміщує увагу з декларованих цінностей на фактичні механізми переконувannya й санкціонування знання, які зазвичай лишаються в тіні гучних ідеологічних гасел.

Демодернізація в цьому світі постає не як одномоментний обвал, а як поступове розхитування саме цих механізмів: коли слабшають процедури, що надавали знанню публічної ваги, їхнє місце займають або реставровані ієрархії, або стихійні коаліції приналежності, і обидва сценарії віддаляють суспільство від продуктивної середини. Наша попередня робота заклала філософське підґрунтя для аналізу демодернізації поза спрощеними схемами «відкату» (Сьомик, 2025), і пропонується стаття розвиває цю лінію, переводячи її з рівня загальної діагностики на рівень конкретного виміру — врядування знанням.

Ми свідомо утримуємося від нормативного ентузіазму в обидва боки: ані захист успадкованих канонів, ані беззастережне оспізування «інакшості» не розв'язують проблему легітимності, а лише зміщують її. Натомість ми прагнемо показати, що стійкість пострадянських суспільств до демодернізаційних збоїв залежить насамперед від якості їхніх епістемічних процедур — прозорості критеріїв, механізмів зустрічної відповідальності та правил участі, які перетворюють визнання іншого на практику, а не на декларацію.

Це означає, що питання «чия легітимність» має поступитися питанню «за якими процедурами легітимність узагалі встановлюється». Саме таке зміщення дозволяє відрізнити демодернізацію як деградацію від демодернізації як болісної, але потенційно продуктивної перебудови епістемічного порядку.

Метою статті є показати, як концепт епістемічного врядування дозволяє переосмислити деколонізацію знання в пострадянських суспільствах — не як зміну монополіста легітимності, а як побудову процедур, що утримують епістемічний порядок на межі між монополією та анархією, і в такий спосіб діагностувати демодернізаційні траєкторії знання.

Джерела

Концептуальним ядром нашого підходу слугує поняття епістемічного врядування, запроваджене для опису того, як актори домагаються змін, працюючи з уявленнями інших про реальність, ідентичність і норми (Alasuutari & Qadir, 2014, 2016), що дозволяє перенести аналіз із площини декларованих цінностей у площину фактичних механізмів санкціонування знання. Нормативний словник для оцінки цих механізмів дають теорії епістемічної несправедливості та пригноблення, які описують, як носії певних досвідів знесилюють у самій їхній спроможності бути пізнавцями (Fricker, 2007; Dotson, 2014).

Деколоніальна гілка цієї дискусії загострює питання про колоніальність наявних порядків знання, проте найкритичніші її ревізії застерігають від передчасного «відв'язування» без процедур відповідальності та від ризиків етнополізму (Temin, 2025; Zembylas, 2025), що прямо живить нашу тезу про небезпеку нової монополії. Поліус протилежних застережень утримують студії епістемічного релятивізму й плюралізму, які показують, чим загрожує відмова від спільних критеріїв валідації (Kusch, 2017), а також дебати довкола standpoint-епістемології, де фіксується ризик «епістемічного реверсу» та обстоюється можливість захищати епістемічну перевагу без претензії на виключність (Toole, 2024; Gatt, 2023).

Загальну рамку напруги між модерним і постмодерним, у якій конфліктні раціональності радше співіснують, ніж скасовують одна одну, окреслюють реконструкції габермасівсько-піотарівської полеміки (Verovšek & Burdman, 2024). Безпосередньо пострадянський вузол розкриває аналітика епістемічного імперіалізму й колоніальності знання, що повертає суб'єктність тим, кого тривало трактували як об'єкт чужого пізнання (Hendl et al., 2024), і саме цей матеріал ми прочитуємо крізь призму врядування. Ширший контекст демодернізаційних траєкторій та їхніх інституційних й освітніх носіїв забезпечують дослідження пострадянського транзиту, антиномій пізнього модерну та освітніх ландшафтів (Еткінд & Мінаков, 2018; Савельєв, 2018; Терепищій, 2016), а філософське підґрунтя для аналізу демодернізації поза схемами «відкату» закладено в наших попередніх працях (Сьомик, 2025).

Попри багатство цих ліній, вони досі лишаються роз'єднаними: бракує праці, яка б звела концепт епістемічного врядування, деколоніальну критику та пострадянську діагностику демодернізації в єдину аналітичну рамку, — і саме цю прогалину покликана заповнити пропонується стаття.

Методи

Робота має теоретико-аналітичний характер і спирається на філософську реконструкцію понять, а не на емпіричний збір даних, тож її метод визначається передусім логікою концептуального аналізу та критичної інтерпретації джерел. Базовою аналітичною оптикою слугує неонінституційне розуміння епістемічного врядування, яке зміщує увагу з декларованих ідей на механізми санкціонування знання (Alasuutari & Qadir, 2014), доповнене нормативним інструментарієм теорій епістемічної несправедливості (Fricker, 2007; Dotson, 2014).

Стрижневим методичним прийомом є побудова концептуального градієнта «монополія — анархія легітимності», який функціонує як евристична шкала: він дозволяє не зараховувати конкретні епістемічні порядки до «добрих» чи «поганих», а розташовувати їх між двома однаково дисфункційними полюсами й оцінювати напрям руху. Цей прийом реалізується через порівняльне зіставлення деколоніальної критики знання з її внутрішніми застереженнями щодо релятивізму та «епістемічного реверсу» (Kusch, 2017; Toole, 2024), що убезпечує аналіз від односторонності. Пострадянський матеріал ми вводимо не як емпіричну вибірку, а як інтерпретативний кейс подвійної колоніальності, який випробовує пояснювальну спроможність запропонованої рамки (Hendl et al., 2024).

Принципом відбору джерел була концептуальна релевантність вузлу «врядування — легітимність — демодернізація», а не повнота охоплення дискусії, тому огляд свідомо тримається ядра, а не периферії теми. Інтерпретація

узгоджується з раніше обґрунтованим філософським підходом до демодернізації поза схемами «відкату» (Сьомик, 2025), забезпечуючи тяглість із попередніми етапами дослідницького проєкту. Обмеженням такого підходу є його теоретичність: запропонована рамка потребує подальшої операціоналізації та емпіричної перевірки на конкретних інституційних кейсах, що ми відносимо до перспектив дослідження.

Результати

Епістемічне врядування як механізм легітимації знання. Розпочати варто з того, що влада над знанням здійснюється не стільки через прямий примус, скільки через здатність формувати уявлення інших про те, що є реальним, хто має право говорити й що вважається належним (Alasuutari & Qadir, 2014). У цій оптиці легітимність знання постає не як його внутрішня властивість, а як результат процедур — рецензування, експертизи, освітньої сертифікації, редакційного відбору, — які надають певним висловлюванням публічної ваги, а інші лишають на маргінесі. Саме тому питання «що є знанням» завжди приховує інституційне питання «хто і за якими правилами це вирішує», і знесилення носіїв певних досвідів відбувається не лише через відкриту відмову, а через тонші механізми недовіри й герменевтичного замовчування (Fricker, 2007; Dotson, 2014).

Епістемічне врядування тим і відрізняється від ідеологічного диктату, що воно працює на рівні самоочевидностей, які актори приймають добровільно, переконані в авторитеті певних джерел. Звідси випливає, що будь-яка реформа знаннєвого порядку — деколоніальна чи реставраційна — є передусім перенастроюванням процедур легітимації, а не простою заміною одного змісту іншим. Якщо це перенастроювання залишає процедури непрозорими, воно лише змінює бенефіціара монополії, не усуваючи самої монопольної логіки. Якщо ж воно взагалі скасовує процедури, не пропонуючи натомість нових, то відкриває простір для конкуренції голих претензій. Тому аналітично продуктивно розглядати епістемічне врядування як те, що утримує знаннєвий порядок між цими двома збоями, а не як нейтральний адміністративний апарат.

Демодернізація знання: між реставрованою монополією та стихійною анархією. Якщо прикласти цю оптику до феномена демодернізації, стає видно, що розхитування модерного порядку знання рідко означає просту втрату — частіше це перерозподіл права на легітимність. Демодернізація як деградація настає тоді, коли слабнуть процедури публічної валідації, а їхнє місце займає реставрована ієрархія: успадкований канон, державна доктрина або некритично абсолютизований зовнішній стандарт повертають собі монопольне право санкціонувати знання. Проте існує й дзеркальний сценарій, у якому демодернізація вбирається в шати звільнення: відмова від «нав'язаних» критеріїв подається як емансипація, але без спільних правил валідації будь-яка претензія стає рівноцінною будь-якій іншій, і розрізнення продуктивного плюралізму та деструктивного релятивізму втрачає опору (Kusch, 2017).

Обидва сценарії — реставрована монополія й стихійна анархія — однаково віддаляють суспільство від тієї вузької середини, на якій знання лишається водночас відкритим і відповідальним. Особливо підступним є те, що рух до анархії часто маскується під прогрес, а рух до монополії — під відновлення стабільності, тож поверхова риторика не дозволяє відрізнити одне від одного. Діагностувати демодернізаційну траєкторію знання означає, отже, не зважувати гучність гасел, а перевіряти стан процедур: чи стають критерії легітимності прозорішими й оскаржуванишими, чи навпаки замикаються або розпорошуються. Саме якість цих процедур, а не зміст проголошуваних цінностей, визначає, чи є конкретна демодернізація регресом, чи болісною перебудовою. Запропонований градієнт «монополія — анархія» працює тут як шкала, що переводить розпливчасту інтуїцію «відкату» в перевірне аналітичне розрізнення.

Пострадянський випадок: подвійна колоніальність і тягар процедури. Пострадянський контекст загострює цю діалектику до краю, бо тут демонтаж радянського режиму легітимації наклався на тривалий досвід імперської колоніальності знання, у якому місцевих суб'єктів систематично трактували як об'єкт чужого пізнання (Hendl et al., 2024). Звідси постає цілком справедлива вимога повернути епістемічну суб'єктність — визнати право говорити про власний досвід власним голосом, а не крізь оптику колишнього метрополійного центру. Однак ця вимога містить у собі ту саму небезпеку, яку деколоніальна критика виявляє в інших: позбавлена процедурної форми, вона легко зісковзує в нову замкненість, де приналежність до «правильної» спільноти важить більше за силу аргументу, а критика чужої монополії обертається будівництвом власної (Toole, 2025; Temin, 2025).

Тягар, який деколоніальний поворот мусить узяти на себе, полягає не у відмові від критеріїв як таких, а у виробленні власних, перевірних правил відповідальності за знання — інакше повернення суб'єктності перетворюється на епістемічний реверс. Пострадянські суспільства тому стоять перед подвійним завданням: відкинути успадковані монополії, не впавши в анархію взаємно несумісних претензій, і водночас побудувати процедури, які перетворюють визнання іншого на практику, а не на декларацію. Стійкість до демодернізаційних збоїв тут залежить насамперед від спроможності інституцій — університетів, видань, експертних спільнот — утримувати прозорі й оскаржувані критерії легітимності навіть під тиском мобілізаційної риторики. Там, де ця спроможність зберігається, деколонізація знання стає продуктивною перебудовою; там, де вона втрачається, та сама деколонізація живить демодернізацію.

Пострадянський випадок, отже, не є винятком із загальної рамки, а її найгострішим випробуванням, на якому особливо чітко видно, що питання «чия легітимність» має поступитися питанню «за якими процедурами легітимність встановлюється».

Дискусія і висновки

Проведений аналіз показує, що деколонізацію знання недоцільно мислити як зміну того, хто володіє правом на легітимність, бо така зміна лишає недоторканою саму монопольну логіку й тільки переставляє в ній бенефіціара. Натомість продуктивним є розуміння деколонізації як перебудови процедур, якими суспільство встановлює легітимність знання, — прозорих критеріїв валідації, механізмів зустрічної відповідальності та правил участі, що перетворюють визнання іншого на практику. Епістемічне врядування у цьому світлі постає не як нейтральний менеджмент, а як те, що утримує знаннєвий порядок на вузькій смузі між двома однаково руйнівними полюсами: реставрованою монополією, яка повертає право санкціонувати знання єдиному центру, та стихійною анархією, у якій зникає різниця між плюралізмом і релятивізмом.

Демодернізація знання, відповідно, є не одномоментним обвалом, а напрямом руху вздовж цього градієнта, і її характер визначається не гучністю проголошуваних цінностей, а станом епістемічних процедур. Запропонована шкала «монополія — анархія» дозволяє перевести розпливчасту інтуїцію «відкату» в перевірене розрізнення: демодернізація як деградація замикає або розпорошує процедури легітимації, тоді як демодернізація як перебудова робить їх прозорішими й оскаржуванішими. Так теоретична діагностика отримує операційний орієнтир, який не залежить від ідеологічного забарвлення конкретного проєкту змін.

Пострадянський випадок постає при цьому не периферійним прикладом, а найгострішим випробуванням запропонованої рамки, адже досвід подвійної колоніальності породжує водночас справедливий вимогу епістемічної суб'єктності й гостру спокосу обернути цю вимогу на нову замкненість. Стійкість таких суспільств до демодернізаційних збоїв залежить насамперед від спроможності їхніх інституцій утримувати оскаржувані критерії легітимності навіть під тиском мобілізаційної риторики, бо саме тут вирішується, чи стане деколонізація знання продуктивною перебудовою, чи живленням регресу.

Головний теоретичний результат статті полягає у зміщенні питання з «чия легітимність» на «за якими процедурами легітимність встановлюється», що дозволяє відрізнити повернення суб'єктності від епістемічного реверсу. Цей результат розвиває обґрунтований раніше підхід до демодернізації поза спрощеними схемами та готує ґрунт для наступного кроку — операціоналізації запропонованої рамки.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вироблення вимірюваних індикаторів якості епістемічних процедур та порівняльні студії інституційних кейсів, які дозволили б емпірично перевірити, за яких умов деколонізація знання утримує суспільство на межі між монополією та анархією, а не штовхає його до одного з полюсів.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Андрущенко, В. П. (2025). *Просвітницька одіссея розуму. Знання України*.
 Еткінд, О., & Мінаков, М. (2018). Пострадянський транзит і демодернізація. *Ідеологія і політика*, 1(9), 4–13.
 Савельєв, Ю. (2018). Антиномії суспільства пізнього модерну: Східна Європа у небезпеці демодернізації. *Ідеологія і політика*, 1(9), 14–63.
 Сьомик, В. (2025). Філософські основи демодернізації у пострадянському суспільстві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*, 60, 193–200. <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.21>
 Сьомик, В. А. (2025). Множинні модерності й феномен демодернізації: концептуальні підвалини та український контекст. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*, 2, 192–198. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.2.24>
 Терепишчій, С. О. (2016). *Сучасні освітні ландшафти*. Фенікс.
 Шеремета, О. (2024). Історіографія раннього неомізму та дослідження поглядів українських неомістів першої половини ХХ століття. *Філософська думка*, 3, 80–95. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.080>
 Alasuutari, P., & Qadir, A. (2014). Epistemic governance: An approach to the politics of policy-making. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 1(1), 67–84. <https://doi.org/10.1080/23254823.2014.887986>
 Alasuutari, P., & Qadir, A. (2016). Imageries of the social world in epistemic governance. *International Sociology*, 31(6), 633–652. <https://doi.org/10.1177/0268580916662386>
 Dotson, K. (2014). Conceptualizing epistemic oppression. *Social Epistemology*, 28(2), 115–138. <https://doi.org/10.1080/02691728.2013.782585>
 Fricker, M. (2007). *Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198237907.001.0001>
 Gatt, C. (2023). Decolonizing scholarship? Plural onto/epistemologies and the right to science. *Frontiers in Sociology*, 8, Article 1297747. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1297747>
 Hendl, T., Burlyuk, O., O'Sullivan, M., & Arystanbek, A. (2024). (En)countering epistemic imperialism: A critique of "Westspaining" and coloniality in dominant debates on Russia's invasion of Ukraine. *Contemporary Security Policy*, 45(2), 171–209. <https://doi.org/10.1080/13523260.2023.2288468>
 Kusch, M. (2017). Epistemic relativism, scepticism, pluralism. *Synthese*, 194(12), 4687–4703. <https://doi.org/10.1007/s11229-016-1041-0>
 Temin, D. M. (2025). A decolonial wrong turn: Walter Mignolo's epistemic politics. *Constellations*, 32(1), 139–153. <https://doi.org/10.1111/1467-8675.12744>
 Toole, B. (2024). Standpoint epistemology and epistemic peerhood: A defense of epistemic privilege. *Journal of the American Philosophical Association*, 10(3), 409–426. <https://doi.org/10.1017/apa.2023.6>
 Verovšek, P. J., & Burdman, J. (2024). Between Habermas and Lyotard: Rethinking the contrast between modernity and postmodernity. *Theory, Culture & Society*, 41(3), 71–88. <https://doi.org/10.1177/02632764231194483>
 Zembylas, M. (2025). Epistemic delinking, and the risks of ethno-populism. *Globalizations*, 22(4), 689–706. <https://doi.org/10.1080/14767724.2025.2459110>

References

- Andrushchenko, V. P. (2025). *The Enlightenment Odyssey of Reason*. Kyiv: Znannia Ukrainy. 524 p. [in Ukrainian].
 Etkind, O., & Minakov, M. (2018). Post-Soviet Transit and Demodernization. *Ideology and Politics*, 1(9), 4–13. [in Ukrainian].
 Saveliev, Yu. (2018). Antinomies of Late Modern Society: Eastern Europe in the Danger of Demodernization. *Ideology and Politics*, 1(9), 14–63. [in Ukrainian].
 Siomyk, V. (2025). Philosophical Foundations of Demodernization in Post-Soviet Society. *Visnyk of Lviv University. Philosophical and Political Studies Series*, 60, 193–200. <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.21> [in Ukrainian].
 Siomyk, V. A. (2025). Multiple Modernities and the Phenomenon of Demodernization: Conceptual Foundations and the Ukrainian Context. *Perspectives. Socio-Political Journal*, (2), 192–198. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.2.24> [in Ukrainian].
 Terepyshchyi, S. O. (2016). *Contemporary Educational Landscapes*. Kyiv: Feniks. 309 p. [in Ukrainian].
 Sheremeta, O. (2024). *Historiography of Early Neo-Thomism and the Study of the Views of Ukrainian Neo-Thomists of the First Half of the Twentieth Century*. *Philosophical Thought*, 3, 80–95. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.080> [in Ukrainian].
 Alasuutari, P., & Qadir, A. (2014). Epistemic governance: An approach to the politics of policy-making. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 1(1), 67–84. <https://doi.org/10.1080/23254823.2014.887986>
 Alasuutari, P., & Qadir, A. (2016). Imageries of the social world in epistemic governance. *International Sociology*, 31(6), 633–652. <https://doi.org/10.1177/0268580916662386>
 Dotson, K. (2014). Conceptualizing epistemic oppression. *Social Epistemology*, 28(2), 115–138. <https://doi.org/10.1080/02691728.2013.782585>
 Fricker, M. (2007). *Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198237907.001.0001>
 Gatt, C. (2023). Decolonizing scholarship? Plural onto/epistemologies and the right to science. *Frontiers in Sociology*, 8, 1297747. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1297747>
 Hendl, T., Burlyuk, O., O'Sullivan, M., & Arystanbek, A. (2024). (En)Countering epistemic imperialism: A critique of "Westspaining" and coloniality in dominant debates on Russia's invasion of Ukraine. *Contemporary Security Policy*, 45(2), 171–209. <https://doi.org/10.1080/13523260.2023.2288468>
 Kusch, M. (2017). Epistemic relativism, scepticism, pluralism. *Synthese*, 194(12), 4687–4703. <https://doi.org/10.1007/s11229-016-1041-0>

- Temin, D. M. (2025). A decolonial wrong turn: Walter Mignolo's epistemic politics. *Constellations*, 32(1), 139–153. <https://doi.org/10.1111/1467-8675.12744>
- Toole, B. (2024). Standpoint epistemology and epistemic peerhood: A defense of epistemic privilege. *Journal of the American Philosophical Association*, 10(3), 409–426. <https://doi.org/10.1017/apa.2023.6>
- Verovšek, P. J., & Burdman, J. (2024). Between Habermas and Lyotard: Rethinking the contrast between modernity and postmodernity. *Theory, Culture & Society*, 41(3), 71–88. <https://doi.org/10.1177/02632764231194483>
- Zembylas, M. (2025). Walter Mignolo, epistemic delinking, and the risks of ethno-populism. *Globalizations*, 22(4), 689–706. <https://doi.org/10.1080/14767724.2025.2459110>

Отримано редакцією журналу / Received: 20.03.26
 Прорецензовано / Revised: 20.04.26
 Схвалено до друку / Accepted: 27.04.26
 Опубліковано / Published: 30.05.26

Viacheslav SEMYK, PhD (Econ.), Doctoral Student,
 ORCID ID: 0009-0000-3984-1438
 e-mail: v.semyk@ukr.net
 Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine

DECOLONIZATION OF KNOWLEDGE OR A NEW MONOPOLY OF LEGITIMACY? EPISTEMIC GOVERNANCE AND THE DEMODERNIZATION TRAJECTORIES OF POST-SOVIET SOCIETIES

Background. The article offers a socio-philosophical reading of the decolonization of knowledge in post-Soviet societies and asks whether freeing knowledge from colonial tutelage does not turn into a new monopoly of legitimacy. The study is subordinated to the broader framework of analyzing demodernization processes and focuses on epistemic governance as the mechanism that sanctions legitimate knowledge.

Methods. The work is theoretical and analytical, combining conceptual analysis, critical interpretation of sources, and a neo-institutional optics of epistemic governance with the normative toolkit of theories of epistemic injustice. Its key device is a heuristic gradient between "monopoly" and "anarchy" of legitimacy, along which particular epistemic orders can be located.

Results. It is shown that the decolonization of knowledge should not be conceived as a change in who owns the right to legitimacy, since this leaves the monopolistic logic intact; rather, it appears as a reconstruction of the procedures of validation, accountability, and participation. Demodernization of knowledge is interpreted not as an instantaneous collapse but as a direction of movement along the gradient, whose character is determined by the state of epistemic procedures rather than by the loudness of proclaimed values. The post-Soviet case of double coloniality is revealed as the sharpest test of the proposed framework, where a justified demand for subjecthood borders on the risk of an "epistemic reversal."

Conclusions. The main result is a shift of the question from "whose legitimacy" to "by what procedures legitimacy is established," which makes it possible to distinguish the restoration of epistemic subjecthood from the construction of a new monopoly. The resilience of post-Soviet societies to demodernization failures depends on the capacity of institutions to maintain transparent and contestable criteria of legitimacy; the prospect lies in operationalizing the framework into measurable indicators and comparative institutional studies.

Keywords: epistemic governance; decolonization of knowledge; demodernization; post-Soviet societies; legitimacy of knowledge; epistemic injustice; epistemic reversal; epistemic relativism; validation procedures.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.